

LIIKKUVAN NUORISOTYÖN TUTKIMUS / HUMAK & NUORISOTUTKIMUSSEURA

Hankkeen kesto 1.6.2021- 31.8.2022

Hankkeen rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö, erityisavustus

AINEISTONHALLINTA JA TUTKIMUSETIIKKA – tiivistelmä 14.6.2021, päivitetty 3.9.2021, päivitetty 6.10.2021

Liitteet:

- Päivitetty tutkimussuunnitelma
- Hallinnoivan organisaation (HUMAK) tietosuojaseloste hankkeelle
- Tutkittavien informoinnin ja suostumuksen lomakkeet

Näiden dokumenttien pohjalta, jokaisesta kunnasta, jossa aineistoa kerätään, pyydetään heidän tutkimuslupakäytäntöjen mukaisesti **kuntatason tutkimuslupa** nuorisopalvelujen ja niiden piirissä kohdattujen nuorten tutkimukseen.

Tutkimuksen tavoitteena on määritellä liikkuvan nuorisotyön käsite sekä kuvata ja analysoida Wautojen toimintaa nuorisotyönä.

TUTKIMUSAINEISTO

Tutkimusaineistoa ovat:

- osallistuvaan havainnointiin perustuva etnografinen kentällä kerättävä aineisto,
- haastatteluaineisto
- sekä muu Wauto-toimintaan liittyvä Aseman Lasten keräämä aineisto.

Hankkeen tutkija Aino Tormulainen osallistuu Wauto-toimintailtoihin sekä tilaisuuksiin eri paikkakunnilla, jossa tutkija saa paikallisen perehdytyksen kulloiseltakin toimintavastaavalta. Havainnointijaksoja ja tutkimukseen liittyvää yhteistyötä tehdään hyvän eettisen periaatteen mukaisesti (TENK 2019). Tutkijaa kentällä koskevat kunkin organisaation ohjeistukset ja tutkimus perustuu luottamukseen. Tutkija on vaitiolovelvollinen ja sitoutuu siihen, ettei käytä saamiaan tai kuulemiaan tietoja kuin tutkimustarkoituksiin soveltuvien osin.

Haastatteluja hankkeessa toteutetaan

- 1) liikkuvan nuorisotyön parissa kohdattujen nuorten kanssa ja
- 2) liikkuvaa työtä tekevien työntekijöiden ja vapaaehtoisten, nuorisopalvelujen muiden työntekijöiden sekä toiminnan yhteistyökumppanien kanssa.

Haastattelutallenteiden käsittelyssä ja säilyttämisessä noudatetaan tutkimusorganisaation (Humak) tietoturvakäytänteitä.

Tutkimukseen haastateltavat nuoret alle ja yli 15-vuotiaita

Nuoria tutkimushaastatteluihin pyydetään paikallisten Wauto-toimijoiden kautta sekä tutkijan toimesta liikkuvan nuorisotyön toiminnoissa.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) tutkimuseettisten linjausten perusteella 15 vuotta täyttäneet voivat itse antaa suostumuksensa tutkimukseen osallistumiseen. Tällöin ei myöskään tarvitse pyytää erikseen huoltajien suostumusta, vaikka huoltajia onkin informoitava. Alle 15-vuotiaiden poissulkeminen haastatteluista ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa ole perusteltua tiedontarpeen näkökulmasta. Lisäksi kentällä tavoitettujen nuorten huoltajien tavoittaminen voi osoittautua epärealistiseksi tavoitteeksi. Tässä hankkeessa tavoitteena on sisällyttää nuorten näkökulma heille suunnatun palvelun arvioimiseen, jolloin myös alle 15-vuotiaiden kuuleminen on osallisuuden näkökulmasta tärkeää. **Haastatteluissa käsiteltävää**

aihepiiriä ei ole perusteltua pitää erityisen arkaluonteisena tai sensitiivisenä, eikä se aiheuta haastateltaville tarpeetonta henkistä raskautta.

Suomen perustuslain (§ 6) mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Myös YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on taattava oikeus ilmaista vapaasti näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa, ja hänellä on oltava mahdollisuus tulla kuulluksi. Lisäksi lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä (Lasten oikeuksien sopimus, artiklat 12. & 13). Nämä oikeudet sisältävät myös oikeuden osallistua tutkimukseen. Raiteilla tehtävän nuorisotyön arviointihankkeessa samankaltaista toteutustapaa pidettiin eettisesti perusteltuna (Malm 2018, 13–14). Tavoitteena onkin myös tässä hankkeessa sisällyttää myös alle 15-vuotiaiden näkökulma arviointiin. Tästä syystä tutkimuksen toteutustavalle on haettu eettistä ennakkoarviointia Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta (<https://www.metropolia.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/eettinen-toimikunta>) ja myönteinen lausunto saatu lokakuussa 2021.

-Nuorilta kerätään haastatteluaineistoa wautoilla kentällä heitä tavaten ja erikseen haastatteluun pyydettyinä. Kaikki haastattelut ovat kertahaastatteluja. Nuoria haastatellaan seuraavilla tavoilla:

1) wautolla nuoria tavaten ja haastatellen ilman äänitallennusta. Tällöin henkilötietojen käsittelyä ei muutoinkaan ole tarve tehdä vaan nuoret voivat esiintyä nimimerkillä. Nuorelle annetaan tutkimustiedote paperisena sekä tarjotaan mahdollisuutta ottaa tämä vastaan myös sähköisenä (jolloin on todennäköisempää, että tiedotteeseen voidaan vielä palata ja se voidaan näyttää myös vanhemmille).

2) wautolla nuoria (alle ja yli 15-v.) äänitallentaen (mikäli mahdollista), jolloin tietosuojaseloste käydään yhdessä läpi ja tehdään kirjallinen tutkimuslupasuostumus. Mikäli nuoret ovat alle 15-vuotiaita, pyritään pyytämään heidän vanhempiansa lupa haastatteluun puhelimitse viestein annettavan infon muodossa. Aina vanhempien lupaa näissä toimintailloissa tehtävissä haastatteluissa ei voida olettaa saatavan ja nuori voi olla silti halukas haastatteluun. **Tämä on ensisijainen syy, miksi eettinen ennakkoarviointi on pyydetty.** Alle 15-vuotiaiden kohdalla heidän vanhempiaan pyritään vähintään informoimaan ja nuorelle annetaan mukaan tutkimustiedote sekä tietosuojaseloste paperisena sekä mahdollisuuksien mukaan myös sähköisenä.

3) nuoria rekrytoidaan nuorisotyöntekijöiden toimesta etukäteen tutkimushaastatteluun, joka tallennetaan. Tällöin nuoria mukaan pyydetessä heille toimitetaan tutustuttavaksi tutkimustiedote. Nuorisotyöntekijöiden rekrytoidessa nuoria etukäteen pyydetään alle 15-vuotiaiden vanhemmilta lupa tutkimukseen osallistumiseen kirjallisena. Haastattelussa nuorelle annetaan vielä mukaan tutkimustiedote sekä tietosuojaseloste paperisena sekä tarjotaan mahdollisuutta ottaa nämä vastaan myös sähköisenä (jolloin on todennäköisempää, että tiedotteeseen voidaan vielä palata ja se voidaan näyttää myös vanhemmille).

TUTKIMUKSEN EETTINEN TOTEUTUS JA AINEISTON HALLINTASUUNNITELMA

Osallistuminen tutkimukseen on kaikille tutkimuksen kohderyhmiin kuuluville vapaaehtoista. Tutkittavan niin päättäessä tutkimuksesta on mahdollista vetäytyä kesken tutkimuksen. Tutkimukseen osallistuminen perustuu tutkimuksesta tehtävään informointiin ja tutkittavan tietoiseen suostumukseen. Samassa yhteydessä tutkittavaa informoidaan myös aineiston jatkokäytöstä ja arkistoinnista ja pyydetään tutkimus- ja arkistointilupa. Tutkimukseen osallistumisen informointi käydään suullisesti osallistujien kanssa läpi siten, että osallistuja ymmärtää kaikki kohdat. Suostumukset tutkimukseen osallistumisesta sekä aineiston arkistoinnista voidaan antaa kirjallisesti tai äänitallenteelle haastattelun aluksi.

Tutkimuksessa syntyy haastattelutilanteista kaksi henkilörekisteriä, joista toinen liittyy tutkittaviin nuoriin ja toinen tutkimukseen osallistuviin nuorisotyöntekijöihin ja vapaaehtoiisiin, nuorisopalvelujen muihin työntekijöihin sekä toiminnan yhteistyökumppaneihin. Haastateltavien äänistä syntyy henkilörekisteri. Henkilörekisterin rekisterinpitäjä on aineistot kerännyt tutkija. Henkilötietoja käsittelee vain rekisterinpitäjä ja niitä ei luovuteta eteenpäin. Tutkimuksessa noudatetaan Humakin tietoturvakäytänteitä tietojen säilytyksessä, TENKin (2019) ohjeiden mukaista hyvää tieteellistä käytäntöä ja henkilötietolakia.

Yksilöllisten henkilötietojen kerääminen pyritään minimoimaan. Tutkimuksessa on tarkoitus kuulla nuorten kokemuksia liikkuvasta nuorisotyöstä. Tutkimushaastatteluissa nuorilta kerätään nimi tai nimimerkki ja kootaan tietoa asuinpaikasta, sukupuolesta, iästä, koulutustaustasta ja vapaa-ajan vieton tavoista. Aikuisilta työntekijöiltä, vapaaehtoisilta ja yhteistyökumppaneilta kerätään nimi, taustaorganisaatio ja asema sekä tietoja työhistoriasta ja koulutustaustasta. Tutkittavien informoinnin lomakkeesta tutkittavat löytävät hankkeen tutkijan yhteistiedot ja verkkosivut, joiden avulla he voivat pyytää lisätietoja ja saada tietoa tutkimuksen vaiheista ja tuloksista.

Hankkeessa ei kerätä tutkittavien henkilötunnuksia tai lain mukaan arkaluonteiseksi määriteltyjä tietoja. Mahdollisiin kyselylomakkeisiin nuoret vastaavat anonyymisti.

Tutkijat suojaavat sähköisessä muodossa olevat aineistonsa omilla salasanoillaan. Aineiston ja sen varmuuskopioiden säilytyksessä noudatetaan hankeorganisaation tietoturvakäytänteitä. Tutkimuksessa noudatetaan Humakin tietoturvaprotokollaa. Mahdollisissa epäselvissä tilanteissa neuvoa kysytään organisaation tietoturvavastaavalta.

Aineiston litterointi tehdään erillisenä tunnistetiedoista: aineiston kerännyt tutkija vastaa siitä, että haastateltavien anonymiteetti säilyy myös litteroinnin yhteydessä. Aineistoa käsitellään siten ettei yksittäisiä tutkittavia ole mahdollista tunnistaa litteroidusta aineistosta tai tutkimusraportista. Haastattelut tallennetaan digitaalisesti.

AINEISTON SÄILYTYS JA SAATAVUUS

Tutkimuksen aikana **tutkimukseen osallistuvilla tutkijoilla on käyttöoikeus** hankkeessa tuotettuihin aineistoihin. Aineisto tallennetaan ilman tunnistetietoja pseudonymisoiden tutkimuskäyttöön. Tutkimuksen jälkeen litteroitu aineisto soveltuvin osain tarjotaan arkistoitavaksi Tietoarkistoon. Aineiston keruussa otetaan huomioon Tietoarkiston antamat ohjeet minimointiin ja aineisto anonymisoidaan ennen arkistointia siirretään soveltuvin Tietoarkistoon.

Hankkeen aikana hankeorganisaatiot vastaavat aineiston tietoturvallisesta säilyttämisestä. Hankkeen aikana aineistoa ei avata muille tutkijoille. Tietoarkistoon luovutuksen ja siellä täydellisen anonymisoinnin jälkeen aineisto on kaikkien tutkijoiden käytettävissä. Haastattelutallenteet tuhoetaan hankkeen päättymisen jälkeen.

TUTKIMUSORGANISAATIO HUMAKIN TIETOTURVAKÄYTÄNTEET TIIVISTETTYNÄ TÄSSÄ TUTKIMUSHANKKEESSA

- Tunnistetietoja sisältävät äänitallenteet ovat ainoastaan tutkijan käyttämän salasanalla suojatun tietokoneen kovalevyllä. Tutkimushankkeen päätyttyä äänitallenteet tuhoetaan. Arkistoitavaa aineistoa on vain haastattelujen litteraatiot ilman tunnistetietoja.
- Tutkimukseen liittyviä tietoja säilytetään elektronisessa muodossa Humanistisen ammattikorkeakoulun suojatussa ympäristössä, johon oikeudet ovat ainoastaan hankkeen vetäjällä ja hänen erikseen nimeämällä hankehenkilöllä, joilla kaikilla on voimassa oleva ja sitova salassapitosopimus sekä hyväksytty IT-Käyttöehtosopimus. Humanistisen ammattikorkeakoulun IT-ympäristöön tunnistaudutaan.